

Ey Kardeş! Bilmiş ol ki arifler muhtelif sınıflara ayrılmıştır. Onlar, değişik metotlara, muhtelif mertebelere, farklı çeşit ve derecelere sahiptirler. Onlardan bir kısmı, Allah'ı kudretiyle tanı ve bu yüzden O'ndan korkarlar. Bir kısmı, O'nu murakabe ile tanır ve sıdkına inanır. Bazıları da O'nu azameti ile tanır ve haşyetine inanır. Bazıları ise O'nu kifayeti ile tanır ve bu yüzden sadece O'na muhtaç olunması gerektiğine inanır. Bazıları, O'nu zatı ile tanır ve bununla vuslata ulaşacağına inanır. Böylece o kudreti tanıyabildiği kadar havfı, fazlı tanıyabildiği kadar hüsni zannı, murakabeyi tanıdığı kadar sıdkı, azameti tanıyabildiği kadar haşyeti, kifayeti tanıyabildiği kadar iftikârı, ferdaniyyeti tanıyabildiği kadar safveti tanır. Rab Teâlâ'yı tanıyabildiği kadar da vuslata ulaşır.

Aynı şekilde ehli sema da, ibadet hususunda muhtelif makamlara ayrılmıştır. Bazıları hürmet ve hayâ, bazıları kurbet ve muanese, bazıları ruk'yet'ül minne, bazıları murakebe ve bazıları da heybet makamındadır.

Marifet ehlinin tamamı, Allah'ın birliğine âlemlerin efendisi Rasûlullah (s.a.v)'in haber verdiği gibi inanırlar. O'nu kalpleriyle tasdik, fiilleriyle izhar ederler. Ancak nefislerini masiyet ve günahla kirletip dünyada cehalet ve kusurlar içerisinde yaşayanlar ise, bu grubun yani marifet ehlinin dışındadırlar. Böyleleri Erhamur-rahim olan yüce Allah'ın merhameti olmazsa, büyük bir tehlikeyle karşı karşıyadır. Bir kısım insanlar da vardır ki, onlar, Allah'ı birtakım delillerle tanırlar. Bunlara ehli akıl, ehli nazar ve ehli fikir denir. Bunlar Allah'ın birliğine deliller, ayetler ve rububiyete dair haberler vasıtasıyla iman ederler. Görünmeyen şeyler hakkında, zahirde görünen şeylerle istidlal ederler. Böylece hüsni zan yoluyla delaletin sıhhatine inanırlar. Ancak onlar, Allah'ın delillerini gördükleri için, Allah Teâlâ'dan perdeli olarak yaşarlar.

Marifet ehlinin havassından olanlar, Hak celle ve ala hazretlerine yakini olarak inanirlar ve mütemekkin olarak beklerler. Yani onlar temekkün sahibidirler. Bu işe onları, ne deliller ne de illetler sevk etmez. Onların delilleri Rasûlullah (s.a.v), imamları Kuran-ı Kerim ve nurları ise önlerinde ve yanlarında koşan şeydir.